



Okružili smo se silnim programskim jezicima – izgubivši vlastiti

Ushićen sam što je inteligentno promišljen i sročćen, na Matičinu inicijativu, Prijedlog zakona o hrvatskom jeziku potaknuo toliku polemiku u hrvatskoj inteligenciji. Na trenutke izrazito konstruktivnu, češće klevetničku i napadačku. No, neka!

prof. dr. sc. Ivan Trojan,
dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta
Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Sve do prije petnaestak godina jednopredmetni studiji Hrvatskoga jezika i književnosti na Filozofskim fakultetima hrvatskih sveučilišta bili su elitni. Po popularnosti među maturantima, ponajprije gimnazijalcima, uz bok Medicini, Farmaciji, Arhitekturi, Psihologiji ili studijskim programima na FER-u.

Preplašen pred ljeto devedeset i sedme u Osijeku na prijemnom ispitu između dvjestotinjak kandidata za svega trideset redovnih mjesta, ponosan i tašt u srpnju nakon objave rezultata – postadoh student jednopredmetne Kroatistike. Studija koji me fascinirao, kojem sam stremio od početka gimnazijskog obrazovanja.

Ne uvažavamo, ne čujemo

U ljetnom upisnom roku akademske godine 2023./24. jednopredmetni studij Hrvatskog jezika i književnosti na osječkom Filozofskom fakultetu upisala je jedna osoba. I nije to novina. Desetak studenata po godini tog jednopredmetnog studija. Osijek je pritom prisposobiv s Rijekom, Zadrom ili Pulom. Koncem 1990-ih devedeset posto jednopredmetnih studenata kroatistike s gimnazijskim obrazovanjem, danas tek tridesetak posto.

Izgubili smo se kroz prošla dva desetljeća, od trenutaka kada smo očekivano – naturalistički pa zatim i ekspresionistički razrazano tražili Čovjeka – većinom humanistički nepatvoreno, katkada suradljivo, interdisciplinarno, a sve tijekom i nakon grozomorne i potpune destrukcije ljudskosti u prvoj polovici devedesetih. Tijekom revitalizacije ljudskosti čulo se, argumen-

tirano raspravljalo s Vladom Gotovcem i Maticom, iščekivalo nove tomove Lekska koji su zapeli negdje kod K uslijed društvene i političke nezainteresiranosti i zamjene prioriteta, osluškivalo humanistički segment HAZU-a, cijenilo katedre za književnosti i jezike na našim sveučilištima, s pouzdanjem djecu prepuštalo profesorima u osnovnim i srednjim školama.

Netragom smo nestali. Kriminalno postratno odradili tranzicije, euforiju zamjenjivali s krajnjom tjeskobom, depresijom i apatijom, cinično proganjali natruhe altruizma vidjevši u njemu idiotizam, divinizirali kriminalce, lažne heroje i maloumnike, hrlili ka materijalnom ne uvažavajući i jedan, makar fundamentalni etički obrazac. Prestali smo komunicirati, raspravljati, slijediti logičke uzuse, objektivno, kritički se osvrtni na maligne bolesti koje nas okružuju. Zatrli smo, ne uvažavamo, ne čujemo glasove koji su sve do jučer elokventno upozoravali na njih.

STEM je postao jedna od parola koje smo izgovarali i koja nas je morala izvesti iz siromaštva. Ispražnjenih parola smo se nagledali na brojnim ekranima.

Okružili smo se silnim računalnim formama, programskim jezicima – izgubivši vlastiti. Profesori su postajali sve slabije mete, potplaćene vreće za ispuhivanje nakupljenih frustracija. Nelogični, nepravedni i krajnje nepismeni su postajali sudski podnesci i presude, liječničke dijagnoze disgramatično muku muče s oblikovanjem riječi i rečenica, nemali broj novinara, uz injektirani lukrativno tvrdokorni ideološki obrazac, subjektivnost, cinizam i malodušnost, muči se s odrazima jata, dijakritičkim znakovima, sročnosti, posvojnim pridjevima, povratno-posvojnomo zamjenicom, enklitikama...

Put prema pismenijem društvu

Nedavno se u nas pojavio minimalistički pozitivno sročćen pravni dokument koji – konačno – seriozno preusmjerava pogled javnosti k humanističkim stručnjacima u onom Leksu, Matici, Sveučilištima i HAZU-u, k nematerijalnoj našoj kulturnoj baštini, koji uvida nasušnu potrebu uporabe standardnog jezika u javnom općenju, koji se poziva na jezičnu tradiciju, a istovremeno, afirmativno, uključivo i otvoreno, sagledava jezik kao živu materiju. Koji pokušava podsjetiti da je jezik u svojoj cjelovitosti temeljna identitetna i kulturna sastavnica. Stoga prepoznaje, razlikuje i naglašava sve funkcionalne stilove hrvatskoga jezika u odnosu na standard, jezik cjelokupne hrvatske književne baštine, kao i narječja i njihove idiome.

Ushićen sam što je inteligentno promišljen i sročćen, na Matičinu inicijativu, Prijedlog zakona o hrvatskom jeziku potaknuo toliku polemiku u hrvatskoj inteligenciji. Na trenutke izrazito konstruktivnu, češće klevetničku i napadačku. No, neka! Samo na taj način kultura ima šanse. Plijevi se korov iz njezina vrta kako je govorio Antun Gustav Matoš.

Put je to prema pismenijem, zdravijem, svjesnijem, humanijem, građanskijem društvu – kojim Čovjeka počinjemo voditi k središtu.